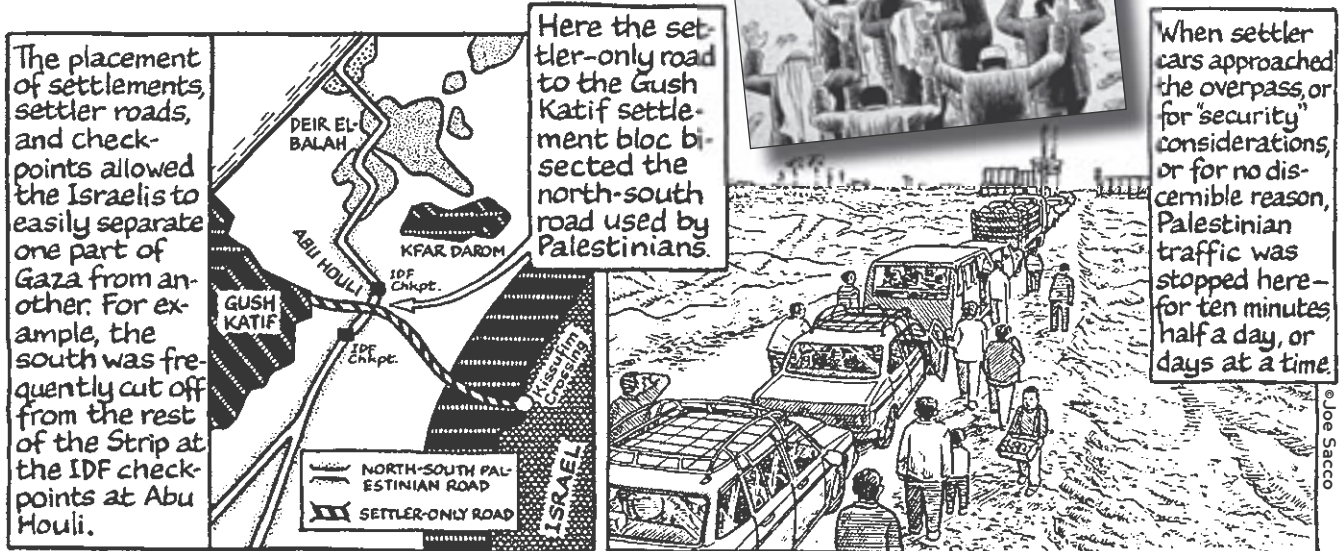
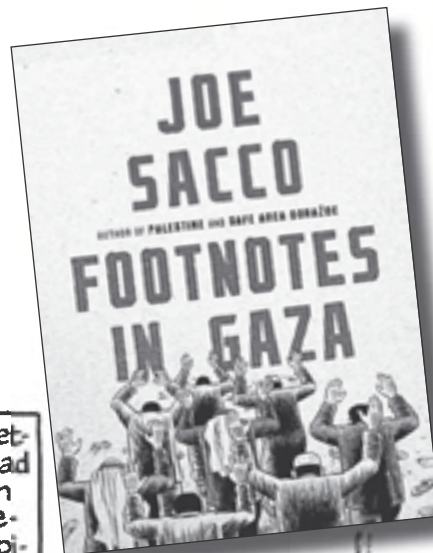

Kriisipesäkkeestä kriisipesäkkeeseen

Sarjakuvajournalisti Joe Sacco on kiertänyt luonnosvihkoineen konfliktialueita jo vuosia.

Otto Sinisalo

Pietari, syyskuu 2009. Joe Sacco toteaa lavahaastattelussaan onnistuvansa usein journalistisissa pyrinnoissään, koska ei ole lainkaan uhkaavan näköinen. Ja todellakin: kun Sacco istuu mehulaseineen eteeni pietarilaisessa kahvilassa, on helppo ymmärtää miten hän saa sarjakuviinsa haastattelemansa ihmiset avautumaan. Pieni, harmittoman näköinen mutta herkästi hymyilevä ja seurallinen Sacco on matkannut työkseen maailman kriisipesäkkeissä vuosikausia. Hän on oppinut olemaan diplomaattinen.

Joulukuussa ilmestyvä Footnotes in Gaza on Saccon seuraava sarjakuvareportaasi. Siinä hän palaa uudelleen aiheeseen, josta teki läpimurtoteoksensa: Palestiinaan.

– Kirja on kaksiosainen. Toinen osa sijoittuu vuoden 1956 Suezin kriisiin, jolloin Israel miehitti Gazan kaistaleen. Käsittelen sodan aikana tapahtunutta pakolaisten joukkomurhaa, joista englantinkielinen tutkimus ei juuri kerro.

– Toinen osa sijoittuu vuosiin 2002 – 2003, jolloin Israelin siirtokunnat olivat vielä alueella. Tuona aikana kävin haastattelemassa ihmisiä, jotka muistivat kriisin aikaiset tapahtumat. Samaan aikaan Israelin puskutraktorit tuhosivat palestiinalaisten koteja. Työskentelin tyypilliseen tapaan ja haastattelin Gazassa vanhempia ihmisiä, jotka muistivat tapahtuneen.

– Teos on 400 sivua pitkä ja sen valmiiksi saattaminen kesti minulta seitsemän vuotta. Kenttätyöni keskeytyi kahdesti, kun matkustin Irakiin työstämään projektejani siellä.

Sota kulkee suvussa

Monia sotia todistaneelle, maltalaissyntyiselle Saccolle sotajutut ovat olleet aina läsnä.

– Sota- ja kriisiaiheisten tarinoiden pariin palaaminen on ollut luontevaa. 1990–Luvulla tein ensin töitä Palestiinassa ja sitten Bosniassa. Yksi asia johti toiseen. Footnotes in Gaza alkaa vuodesta 2001, jolloin palasin maahan.

– Ajatus konflikteista on minulle eurooppalaisena tuttu. Kasvoin kuunnellen aiempien sukupolvien tarinoita sodista ja kriiseistä. Kriiseistä raportointi on taito, joka kehittyi sitä mukaa mitä useampia konflikteja todistaa.

– Journalisti kriisialueella ei kuitenkaan osallistu kriisiin, hän vain vierailee siinä. Piirtäjän pitää kuitenkin elää tarinansa kanssa ja se käy raskaaksi ajan kanssa. Nä-

kee paljon, paljon ihmisiä, jotka joutuvat historian ylijämiksi. Heidän elämänsä kääntyvät hetkessä päälleen. Minua ei koskaan lakkaa hämmästyttämästä miten julmia ihmiset voivat olla toisilleen. Sitä kuitenkin yllättyy, miten vieraanvaraisia ja ystävällisiä kriisialueiden ihmiset voivat olla ja miten monta aidosti hyvää ihmistä olen kohdannut.

Sacco on päässyt – tai joutunut – todistamaan sodan luonnetta uudella vuosituhanella. Nykyisin sota on yhä useammin asymmetristä ja tunketuu keskelle ihmisuutuksia taistelulentien sijaan.

– Aset ovat muka muuttuneet tarkemmiksi, mutta tätä nykyä suurin osa sotien uhreista on siviilejä, siinä missä vaikkapa vielä maailmansodissa enemmistö uhreista oli sotilaita.

– Olen viettänyt aikaa yhdysvaltalaisen joukkojen kanssa esimerkiksi Irakissa ja oppinut ymmärtämään niitä paineita, joiden alla sotilaat jatkuvasti elävät. Jokainen ihminen on potentiaalinen uhka. Sotilaat liikkuvat sormet liipaisimilla ja väkivalta puhkeaa nopeasti, vaikkeivätkin sotilaat olisikaan aktiivisessa taistelulanteessa.

Rakastan sarjakuvan tuoksua aamuisin

Vuonna 2009 Sacco ei suinkaan ole ainoa journalistinen sarjakuvantekijä. Esimerkiksi Emmanuel Guibertin *The Photographer* ja Guy Delislen matkakertomukset edustavat uutta raportointia ja osallistuvaa sarjakuvaa. Näkeekö Sacco itsensä jonkinlaisena lajityypin kantaisänä?

– En voi sanoa, että olisin aloittanut journalistisen sarjakuvan trendiä. Minun on muutenkin vaikea sijoittaa itseäni lajityypin historiaan. Luulen, että sarjakuvareportaasit olisivat yleistyneet ilman minuakin. Sarjakuvataiteilijat ovat oppineet ottamaan paljon enemmän luovia riskejä.

– Sarjakuvan keinoin lukijan voi tehokkaasti siirtää tapahtumapaikalle. He avaaat kirjan ja ovat heti vaikkapa Bosniassa tai Gazassa. Saan toki paljon irti kirjoitetustakin journalismista, mutta harvemmin tekstistä välittyy tunne siitä, miltä tilanne näyttää. Valokuvajournalismissa taas kuvia on vähemmän. Sarjakuvan sadoilla kuvilla pystyy välittämään tunteen siitä, miltä paikan päälle tuoksuu tai maistuu. Se vaatii työtä, mutta sarjakuvan avulla voi luoda vahvaa tunnelmaa.

Sacco sanoutuu melko suoraan irti journalistin objektiivisuudesta. Hän ei ole ainoastaan raportoimassa, vaan osallistumassa.

– Nykyään puhutaan globalisaatiosta, että maailma muuttuu yhdeksi, samankaltaiseksi paikaksi. Maailman tapahtumista on helppo vieraantua, joskin minä olen aina ajatellut toisin. Jos jokin maailmassa häiritsee minua, haluan osallistua. Eri kriiseistä kuultuaan on helppo lannistua, mutta minä yleensä tunnen olevani pakotettu lähtemään paikan päälle. Minulla on mahdollisuus antaa ääni ihmisille, joilla sitä ei välttämättä ole, kuten pyrin tekemään Palestiinassa. Joskus jokin asia yksinkertaisesti suututtaa minua, kuten Bosnian kriisi, ja haluan tehdä jotain tilanteen parantamiseksi, Sacco määrittelee.

Aktiivinen, ei objektiivinen

– Uskon, että ihmiset reagoivat pelkätään journalistin läsnäoloon. Siitäkin voi tulla osa tarinaa. Jokainen reaktio kertoo

jostakin. Minä en pyri objektiivisuuteen tarinoissani. Yritän aktiivisesti rakentaa suhteita haastattelemini ihmisiin. Kaikki journalistit tekevät näin, kaikki eivät vain myönnä sitä. Mutta usein näiden kohtaamisten pienet asiat, reaktiot, sattumukset ja arjen yksityiskohdat voivat olla kaikkein kiinnostavimpia asioita koko tarinassa.

Haastattelussa Sacco tunnustaa potevansa aluillaan olevaa työuupumusta. Aikooko Sacco jatkaa kriisi-aiheiden parissa?

– Nyt minulla on työn alla tarina afrikkalaisista siirtolaisista Euroopassa ja köyhyydestä Intian maaseudulla. Seuraavaksi haluaisin tehdä jotain, joka ei suoraan liity kriiseihin tai sotaan. Kriisi-aiheisiin paneutuminen on raskasta enkä ole vuosikausiin voinut tehdä muuta. Olen ehkä vain väsynyt. Sitä palaa helposti loppuun. Haluaisin tehdä fiktiota historiallisista tarinoista tai huumoria, irrotella vähän ja katsoa mihin se vie. Mutta kuka tietää, ehkä parin kuukauden päästä saan taas pakottavan tarpeen matkustaa jonnekin.